

II. Koliko bodi gnojišče, — kakošno njegovo dno, kakošne stene njegove?

Velikost ali obseg gnojišča naj se vselej ravná po številu živine, ki jo redí kmetovalec. Na vsak način bodi gnojišče toliko, da gnojni kup v njem nikdar ne preseže $4\frac{1}{2}$ čevlja.

Na tanka površina gnojišča se izračuni tako-le: Da se gnoj spravi na gnojni kup, $4\frac{1}{2}$ čevlja visok, treba je 106 štirjaških čevljev za gnoj enega konja, 76 štirjaških čevljev za gnoj enega vola ali krave in 9 štirjaških čevljev za gnoj ene ovce. Te številke pomnoži s številko konj, govedi in ovác, ki jih rediš, pa te pomnožke seštej, in znesek ti kaže štirjaške čevlje, kolikor jih mora meriti tvoje gnojišče za vsega leta gnoj.

Dno in stene gnojišča naj bodo take, da ne spuščajo gnojnice iz gnojišča, pa tudi da se voda iz zemlje ne more stekati v gnojišče.

III. Kam se napelje odtekajoča gnojnica.

Tekoče izmečke iz hleva po majhnem vodovodu (kanalu) odpelji v jamo. Kapnico pa nabiraj v jamo napravljeno na takem kraju, s katerega ž njo lahko, kedar hočeš, v gnojišču poškropiš ves gnoj. To storiš s priprosto narejeno gnojniško pumpo.

IV. Kako je dobro gnojišče napravljeno.

Gnojišče nikdar ne bodi le kraj, kamor na kúp mečeš vso nesnago, blato, gospodarske zmečke, smeti itd., ampak ono bodi tako, da se v njem zbira in dela močno gnojilo.

Kako naj se napravi gnojišče, to hočemo na tanko povedati, in prav tako bodi izgled, po katerem si napravi gnojišče, ako hočeš, da prejmeš denarno pomoč, ki jo je c. k. ministerstvo za poljedelstvo dovolilo za gnojišča.

Najprej si izberi ugoden kraj za gnojišče (ki mora imeti površino, primerno število živine, kakor je bilo že razloženo), potem ondi izkoplji jamo $1\frac{1}{2}$ do 2 čevlja globoko, in sicer tako, da bode dno tje, kjer misliš napraviti jamo za gnojnico, viselo $\frac{1}{3}$ palca na 1 čevlj ali 2 palca na 1 seženj. Da se bode gnojnica lože odtekala, v sredi proti gnojničini jami izkoplji še za 6 palcev zemlje. Na dno položi tlak iz kamena ali opek, da ti ne bode spuščalo gnojnice. Gnojišče obzidaj z zidom, 2 do 3 čevlje visokim; dobro je, da tik za zidom krog in krog trdno zatlačiš gline ali ilovice. Na sprednji ali vhodni strani izkoplji jarek (graben), da se va-nj steka in po njem odteka dežnica, snežnica ali kaka druga voda.

Tik strani, kamor dno najbolj visi (ali v sredi ali v katerem kotu, kakor je treba), izkoplji jamo, 6 čevljev dolgo, 6 čevljev široko in 6 čevljev globoko, njeno dno in stene obzidaj ter rabi cementno malto; najtrdnjše, najcenejše in najboljše se pa obzida s petonom (peton obstoji iz cementnega apna in drobno stolčenega kamena); na ta zid položi lesen oklep, katerega pokrij z deskami. (Kon. prih.)

Zárod gozdov s presajanjem mladih sadik.

(Dalje.)

Najbolj znameniten je pa pregled rastlinic, ki smo jih namenili zasaditi, ker vspeh obdelanega prostora od dobrih lastnosti rastlinic zavisi.

Če hočemo vspešno saditi, ne smemo takih sajenk jemati, ki so dolgo stale v tesnobi drugih dreves, ali pa so slabo zraščene, še celó poškodovane, ali ki imajo premajhne koreninice.

Tudi se ne priporočajo saditi taka drevesca, ki

imajo nad zemljo več kakor 2, k večemu 3 palce (cole) v premerji; presajanje debelejših stebelc je drago, in rastejo le na dobri zemlji, če smo bili natančni pri sajenji.

Najbolje, gotovo veselo rastó pa še nježne rastlinice, ako jih presadimo, predno so 2 čevlja visoke, kajti pri ruvanji vse nepoškodovane korenice ostanejo.

Dadó se tudi večje rastline presaditi; al zmirom so manj gotove, kakor mlade rastlinice, ker pri ruvanji se jim veliko koreninic potrga in potem niso v pravi razmeri z deblom.

Naj se tedaj vse planjave, ki jih bomo zasadili, z majhnimi sajenkami nasade, in samo v tistem slučaju, ako bi te ne mogle rasti, se večje preskrbé.

Če hočemo zasadbo iz drevesnic napraviti, in ako imamo na sečih ali semenskih prostorih dosti sposobnih rastlinic, ni treba drugega kakor jih tukaj previdno ven vzeti, kjer jih je obilo.

Če pa v drevesnicah ne najdemo nič sposobnih rastlinic v ta namen, moramo si jih izrediti v tako imenovanem gozdnem vrtu.

So drevesa taka, ktera v naravnem stanu le malo malo stranskih koreninic, pa debelo srčno korenino, posebno v dobri zemlji, razvijajo. Če vžamemo take rastlinice v starosti, v kateri so za presajenje dobre in jih presadimo, pri vsi previdnosti deblo nima toliko koreninic, da bi moglo se prijeto in rasti. Take rastlinice, kamor tudi hrast spada, je po obilih skušnjah treba v mladosti, in sicer v visokosti od 2—3 čevljev enkrat presaditi, ko pa so debelost puškine cevi dobile, zopet izruvat, in še le potem na pašnike presaditi.

Po tem presajenju se rast srčne korenine ovira in naredi, da pri prvi presadbi srčnica postane kepasta in več malih postranskih koreninic požene, in se potem druga presadba gotovo prime.

Kdor še ni videl velikega razločka med takimi drevesnimi koreninami, ki smo jih presajali in pa med takimi, ki jih nismo, naj se prepriča vsaki sam, in našel bode, da vsa drevesa, ki smo jih dvakrat presadili, se dobro obnašajo, kakor je gori povedano. Razloček je tako viden, da se taka drevesca, ki niso bila presajena, po temni barvi listja in po majhnih poganjkih več let razločiti dadó, in imajo večji upadek, kakor ravno toliko število dreves, ki smo jih pripravili s presajanjem.

Če nam to delo prav veliko stroškov prizadene na eni strani, jih pa na drugi gotovo bogato povrne. Naj vsak, kdor bode 8—10 čevljev visoke rastlinice sadil, to poskusi.

To pripravljenje drevesec se pa lahko v gozdnih vrtih opravlja. Naj toraj kratek poduk o napravi gozdnega vrta načrtam.

Kako se napravi gozdni vrt? Izvolimo si tak prostor, ki je proti vetru zavarovan, ki je blizo planjav, ki smo jih namenili nasaditi, in je tako velik, da moremo izrediti toliko rastlinic, kolikor jih potrebujemo; tudi voda mora blizo biti.

Tak prostor se mora večkrat preorati ali pa globoko prekopati, da se zemlja zrahlja in ves plevel odstrani; na kratko rečeno, tako se mora delati, kakor bi poljski pridelek zasejati hoteli.

Ko je to opravljeno, razdelimo prostor v več potov, ki se križajo v ogranico, kakor vrt za zeljenad; potem pa se mora ograditi.

Tako obdelani svet naj se s kakimi semenimi naseje po vrsti. Ko je to delo končano, naj se zaliva in pleva očiščuje. — Pri pletji naj se pa pazi na to, da se s plevelom tudi že pognale rastlinice ne rujjejo.

V prihodnji jeseni pokrimo mlade rastlinice z listjem, in potem, najdalje v drugem poletju ali jeseni, ko

smo seme v zemljo djali, presadimo rastlinice na drug prostor, ki ga moramo pa še enkrat prekopati; 2 čevlja naj bode vrsta od vrste, 1 čevlj pa rastlina od rastline saksebi.

Ko smo to delo dokončali, zalivajmo zopet sajenke tako dolgo, da po preteku nekoliko let so za presajenje na obdelani prostor dosti velike. *)

Ako pa hočemo sajenke za pašnike izrediti, vzemimo tiste, ki so bile že v drugem letu presajene in so 3 čevlje visoke postale; prikrajšajmo jim nekoliko korenin, in je zopet presadimo v neprekopano zemljo, ki pa mora dobra biti, 2 čevlja eno od druge, v vrstah, in čistimo zemljo plevla. Od leta do leta jim porežimo od spodaj nekoliko vej, da počasi dobijo čisto steblo, in jih pustimo tako dolgo stati, da so pravilno močne. Potem jih previdno vzamemo iz zemlje, in presadimo z obilnimi koreninami na pašnike.

Na ta način bomo z malo semenom na majhnem prostoru neverjetno veliko rastlinic si odgojili; trud in stroški bodo nam pa dvakrat povrnjeni.

Franjo Padar.

Véliki zbor družbe kmetijske kranjske.

(Dalje.)

Ko je dr. Bleiweis tako glavna vodila razložil, po katerih naj bi se osnovala učilnica za kmetijstvo na Kranjskem, začel se je razgovor o njej.

Prvi je poprijel g. Dežman besedo, da po svoji navadi podira, kar bi drugi radi zidali zato, ker vidijo potrebo očitno in vidijo, da to tudi v drugih deželah imajo. On se sklicuje na neki sklep deželnega zbora, po katerem naj bi se pred vsem ustanovile učilnice le za posebne oddelke kmetijstva: za sadjerejo, vinorejo itd. ter pravi, da je družba tudi z dobrim vspehom poslala 3 mladenčce v moravski Schönberg predivstva se učiti, — nemško večino deželnega zbora, ki je pokopala učilnico kmetijstva, katero smo že imeli, zagovarja s tem, da ni bila zmožna živeti, — da stroški učilnice za vse kmetijstvo bili bi silni, — da je šolski program, kaj naj bi se v tej učilnici učilo, meglen in nepravilen, ker obsega 3 vrste učencev, — da učilnica ne bode učencev imela in še več enacega, kar je Dežman govoril pod glasnim mrmranjem — ne, kakor je „Tagblatt“ rad pisaril — „šolskih fantov“, ampak pod mrmranjem obilo zbranih veljavnih mož in tudi vélikih posestnikov iz dežele.

Prvi mu odgovarja dr. Toman ter se čudi, da more kdo zdaj tako govoriti, ko ministerstvo poljedelstva družbi kmetijski samo ponuja zdatno denarno pomoč, in ko gre za to, da tudi mi na Kranjskem dobimo, kar drugej že imajo. Potem pa razjasnuje notranje nagibe tadanje večine deželnega zbora, ktera raje pošilja naše mladenčce v tuje dežele, da bi jih tudi po tej poti v nemščino vtopila, kakor pa da jih dajala doma v slovenskem jeziku podučevati; če nekdanja učilnica ni bila zadostno obširna, zakaj je ni popravil deželni zbor in razširil? — če bi stroški za to šolo tudi obilni bili, ima dežela dolžnost, kmetijski mladini ponuditi pripomočkov, da se izuri v umnem kmetovanju, kakor današnji časi zahtevajo, da naši kmetje ne zaostajajo za drugim na škodi sebi in vsi deželi; al tudi država ima dolžnost, da z denarjem pomaga učilnici kmetijski, saj je vlada ravno kmetije preobložila z grunt-

nim davkom, dolžnost njena je tedaj, da na tej poti saj nekoliko povrne deželi.

V istem smislu govori dr. J. Ahačič in preiskovaje žalostni sklep nekdanje nemške zborove večine ne najde nikakoršnega poštenega vzroka, da je zadušila poprejšnjo učilnico kmetijstva.

Tudi vitez Gutmansthal zagovarja potrebo učilnice za kmetijstvo, v kateri bi se kmetijski mladenčci učili umnega kmetovanja po sedanjih potrebah; učilnice za posebne razdelke kmetijstva ne zadostujejo, ker niso celota, in štipendije, da se domači mladenčci pošljejo v tuje dežele, so le pomoč v največi sili.

Zatem še enkrat govori g. Dežman ter pravi, da to ne gre, da bi učilnica bila na dvoje razdeljena: eno leto v Ljubljani, drugo na deželi; kaj tacega — pravi — ni nikodar. — Prof. Konšek zagovarja obstanek dozdanje šole kmetijstva na gimnaziji ljubljanski. — Dr. Toman misli, naj bi se za zdaj vse drugo pustilo na stran in le sklenilo, da se ustanovi deželna nižja učilnica kmetijstva in ministerstvo za osnovo njeno prosi prav izdatne pomoči.

Dr. Bleiweis kot poročevalec ima poslednjo besedo. On pobija ugovore Dežmanove ter pravi, da sklep deželnega zbora, na katerega se Dežman opira, zdaj, ko ministerstvo samo za popolno učilnico kmetijstva zagotavlja zdatno pomoč, ni vreden nobenega prevdarka več, a da popolna učilnica kmetijstva ne odstranjuje specialnih učilnic; če Dežman pravi, da so naši mladenčci s pridom šli na Moravsko predivstva učiti se, bi vendar vedeti moral, da ta primera je silno šepasta, kajti to vsak vé, da taci reči mora človek iti na tuje se učiti, ki jih doma ni; v nižjo učilnico kmetijsko pa naših mladenčev ni treba na tuje pošiljati, ker imamo doma lahko prav dobro tako šolo in to v domačem jeziku, za-njo edino pripravnem; če se g. Dežman boji, da bi ta šola ne imela učencev, kako da ga ni strah, da bi jih tudi njegove „specijalke“ ne imele; Dežman s takim ugovorom celó premalo skriva one namere, ki jih je imela nemška stranka v deželnem zboru; da je g. Dežmanu marsikaj „megleno“ (verschwommen), kar je drugim o potrebah dežele naše jasno, to skušamo že več let; hvala Bogu — pravi dr. Bleiweis — da mi ni bilo treba, kakor je Krištof Kolumb še le Ameriko iskal, šolskega programa iskati za učilnico kmetijstva, kajti takih šol je že dokaj v Evropi in treba je le po teh izgledih jih osnovati za domače potrebe; da taci na dvoje razvrstjenih kmetijskih šol (v mestu in na deželi) ni nikjer, je pa le spet pomota Dežmanova; naj gré le čez Ljubelj na Koroško, pa kar brž najde tako „zweitheilung-o“; če naposled Dežman zares misli, da se ta šola namerava za kmetijske fante, za preparande in bogoslovce, je pa le spet v grozni pomoti; šola je za kmetijske mladenčce namenjena, al nekterih naukov bi se prav lahko in z velikim pridom mogli udeležiti tudi preparandi in bogoslovci.

Vse ugovore Dežmanove je zbor za puhlo besedovanje spoznal, kajti pri glasovanju o predlogih, ki jih je dr. Bleiweis stavil v imenu odborov, bili so vsi soglasno potrjeni.

(Dal. prih.)

Politične stvari.

Državopravno stališče in ustava vojvodine kranjske pred 100 leti.

Pod tem naslovom je „Triglav“ v listu 37. in 38. prinesel nekoliko sila zanimivih odlomkov iz važnega pisma kranjskih deželnih stanov (zastopnikov), v katerem se pod napisom „Allerunterthänigste Vorstellung der treueghorsamsten Stände des Herzogthums Krain“

*

*) V novejši dōbi take gredice tudi s pepelom gnojijo. Šara, kjer hočemo vrt narediti, se v kup spravi in sožge. Pepel ves plevel že v koreninah zaduši, zbog vročine, ki v zemlji nastane. Če smo gnojili s pepelom, naj se 5 do 6 palcev globoko v brazde dene. Rastlinice moramo pa že v drugem letu presaditi, da se izredijo.